Lausunto 1 (3)

SAK/ Pia Björkbacka
Akava /Markus Penttinen
STTK /Leila Kurki

17.5.2021

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta
TuV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntönne 7.5.2021

VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Palkansaajakeskusjärjestöjen SAK ry:n, Akava ry:n ja STTK ry:n keskeiset näkökulmat siihen, minkälaisia osaamisia ja oppijuutta kestävän kehityksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää ja miten suomalainen koulutusjärjestelmä voi tukea näiden syntyä ja ylläpitämistä läpi elämän.

Keskeiset viestit

Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä tulevaisuus

1. Keskusjärjestöjen mielestä kestävän kehityksen budjetointi ja seuranta olisi laajennettava kattamaan ekologisen kestävyyden lisäksi myös sosiaalinen kestävyys. On ensiarvoisen tärkeää, että mm. poliittiset toimijat ja kansalaisyhteiskunta voivat arvioida, onko esim. koulutus-, sosiaali- ja työllisyystoimien rahoitus riittävä kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

2. Toimet olisi suunniteltava ja toteutettava pitkäjänteisesti yli hallituskausien yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Suomalainen ammattiyhdistysliike tekee työtä sukupuolten välisen palkkatasa-arvon, nuorten opiskelu- ja työmahdollisuuksien parantamiseksi sekä työllisten ja työttömien palkansaajien osaamisen vahvistamiseksi niin Suomessa kuin kehitysyhteistyöhankkeissa Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK: ry:n kautta.

3. Keskusjärjestöt edellyttävät, että erityisesti taloutta ja työelämää sekä osaamista koskeviin toimenpiteisiin sisältyvät konkreettiset sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja työntekijöiden oikeudenmukaisen siirtymän polut. Nämä olisi huomioitava ja tunnistettava myös valmisteilla olevassa hallituksen kestävän kehityksen työ sekä Agenda2030 tiekarttavalmistelussa, erityisesti sen muutosaluesuunnitelman teemoissa hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus sekä sivistys, osaaminen ja kestävät elämäntavat. Näin varmistetaan onnistunut vihreä siirtymä, joka tuo hyvinvointia ja kasvua Suomeen. Vihreän siirtymän mahdollisuudet kasvun mahdollistajana pitää käyttää täysimääräisesti hyväksi. On panostettava etunojassa tulevaisuuden kasvualojen työpaikkoihin.

Koulutuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen

4. Oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen edesauttaa merkittävästi tavoitteita koulutus- ja osaamistason nostamiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Maksuton toinen aste edesauttaa yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tämä uudistus todennäköisesti lisää vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden määrää.

5. Keskusjärjestöjen mielestä oppimiserojen kaventamiseksi tarvitaan edelleen eri koulutusasteilla pitkäjänteistä ja systemaattista kehittämistä, sillä esimerkiksi vanhempien koulutustaso ja sosioekonominen asema ovat vahvasti yhteydessä lasten koulumenestykseen ja opiskeluun. Toisen asteen koulutuksen keskeyttämisiä tapahtuu Suomessa verrattain paljon, ja sukupuolten väliset erot oppimistuloksissa ovat edelleen suuret. Opiskelijoiden on saatava riittävästi opetusta, ohjausta ja tukea opintojen loppuun saattamiseksi.

6. Keskusjärjestöt muistuttavat, että työelämässä naisten ja miesten välinen epätasa-arvo näyttäytyy suurena, mm. palkkaero ei kapene toivottua vauhtia ja naiset pystyvät vaikuttamaan työhönsä miehiä vähemmän. Yksi syy tähän kehitykseen on edelleen koulutuksen voimakas segregaatio.

Jatkuvalla oppimisella varmistetaan säälliset työpaikat ja kestävä talouskasvu

7. Hiilineutraaliin talouteen siirtyminen oikeudenmukaisella tavalla onnistuu varmimmin panostamalla työntekijöiden koulutukseen ja työvoimapalveluihin ml. elinikäisen ohjauksen keinot ja työpaikalla tapahtuva työn kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen. Yritysten on tärkeää suunnitella yhteistyössä ammattiliittojen ja työtekijöiden kanssa, miten esimerkiksi liiketoiminnan muuttaminen vähähiiliseksi vaikuttaa alan työpaikkoihin ja osaamistarpeisiin sekä toimittava ennakoivasti, jotta irtisanomiset voidaan välttää, eikä uusista osaamista synny pulaa. Keskusjärjestöt painottavat sitä, että näitä toimia edistämään on varattava rahaa valtion ja muiden julkisten toimijoiden budjeteista sekä luotava institutionaaliset puitteet oikeudenmukaisen siirtymän edistämiseksi. Jos hallitus haluaisi, yksi tärkeä lisärahoitusväline voisi olla tavanomaisen ESR+ lisäksi EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahasto.

8. Keskusjärjestöt tukevat hallituksen kestävän kehityksen työtä ja ovat aktiivisesti mukana Agenda2030 tiekarttavalmistelussa. Pidämme perusteltuna sitä, että uusi tiekartta rakentuu kuuden muutosalueen ympärille, joista tällä hetkellä 4. alue keskittyy sivistykseen, osaamiseen ja kestäviin elämäntapoihin ja 6. alue hyvinvointia edistävään talouteen ja työhön sekä kestävään kulutukseen. Koska 4. alue tulee todennäköisesti keskittymään ensisijaisesti työelämän ulkopuoliseen jatkuvaan oppimiseen ja koulutusjärjestelmän sisällä tapahtuvaan sivistykselliseen oppimiseen, on erittäin tärkeää, että 6. alueen politiikkavisio, elementit ja toimenpiteet sisältävät selkeästi jatkuvan oppimisen toimet työelämässä ml. työntekijöille oikeudenmukaisen siirtymän.

9. Suomen energia- ja ilmastosuunnitelmien osana olisi aina oltava ilmastotoimien työllisyys- ja osaamistarpeisiin keskittyvä oikeudenmukaisen siirtymän osio, joka valmistellaan yhdessä työmarkkinaosapuolien kanssa. Keskusjärjestöt katsovat, että aikuisille suunnattuja kestävän kehityksen osaamisen (mm. kiertotalous- ja ilmastonmuutoksen hillintä sekä sopeutuminen) ja globaalien kansalaistaitojen opintokokonaisuuksia on tärkeää saada tarjolle nykyistä enemmän, sillä tätä osaamista tarvittaisiin kipeästi yhteiskunnan rakenteellisissa uudistuksissa. Keskusjärjestöt esittävät, että hallitus edistää aktiivisesti myös aikuisten oppimismahdollisuuksia ja vahvistaa formaalin koulutuksen rinnalla non-formaalin ja informaalin oppimisen mahdollisuuksia.

10. Työmarkkinoilla osaamiseen perustuva polarisaatio on syventynyt ja koulutuksen merkitys työpaikan saannissa ja säilyttämisessä on kasvanut. Suomessa on ryhmiä, joiden työllistyminen on keskimääräistä vaikeampaa, kuten esimerkiksi perustutkinnon varaan jääneet nuoret, maahanmuuttajat ja vammaiset henkilöt. Näiden ryhmien osaamisen vahvistamiseen on panostettava voimakkaasti.

17.5.2021

11. On tärkeää edistää paikallista työelämän ja koulutuksen välistä yhteistyötä ja lisätä mm. tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden määrää, jotta koulutus saadaan vastaamaan työelämän tarpeisiin ja uudet innovaatiot hyödyksi kehittämistyössä. Tätä kautta tunnistetaan työvoiman tarpeet ja voidaan ohjata ihmisiä mm. uudelleen koulutettavaksi / oppisopimuskoulutettaviksi ammatteihin, joissa heillä on todellinen mahdollisuus työllistyä omalle kotipaikkakunnalleen.

Globaalivastuun toteuttaminen

12. Keskusjärjestöt pitävät tärkeänä sitä, että Suomi tekee osansa globaalin oppimiskriisin ratkaisemiseksi. Kun koulutusjärjestelmiä kehitetään kehitys- tai kehittyvissä maissa, olisi se tehtävä aina yhteistyössä hallitusten, ammattiyhdistysliikkeen ja muun kansalaisyhteiskunnan kanssa

13. Keskusjärjestöt muistuttavat, että koulutusyhteistyössä ja -viennissä tulisi huomioida aina ihmisoikeudet, myös työelämään liittyvät. Laadukkaan koulutuksen edellytyksenä on koulutussektorin työntekijöiden kohtuullisten työskentelyolosuhteiden varmistaminen. Tärkeää on panostaa myös erityisesti tyttöjen kouluttautumiseen, sillä sen merkitys on suuri sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamisessa.

Lisätiedot Pia Björkbacka
pia.bjorkbacka@sak.fi

Markus Penttinen
markus.penttinen@akava.fi

Leila Kurki
leila.kurki@sttk.fi